

Jyränkölän Settlementi Ry

Viite: Lausuntopyyntö 11.2.2026

Asia: Rakennuslupa 111-1-24-2 Siltakatu 11, Heinola

Jyränkölän settlementi on päättänyt uusia Siltakatu 11 sijaitsevan kansalaisopistokäytössä olevan rakennuksen, nk. Syrjälän talon, ikkunat. Ikkunoiden vaihtoa perustellaan sillä, että ikkunat ovat olleet jo pitkään huonossa kunnossa, mistä lausuntopyynnön mukaan aiheuttaa vaaratilanteita, ikkunoiden huonon tiiviyden aiheuttamat melu, pöly sekä lämpöhäviö. Lausuntopyynnön mukaan ikkunoiden kunnostukseen ei ole löytynyt toteuttajaa.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu pyydettyä lausuntoon seuraavaa.

Korttelissa 24 sijaitsevalla Jyränkölän settlementin tontilla on kaksi rakennusta: vuonna 1929 rakennettu arkkitehti Elis Kaalamon suunnittelema Syrjälä, sekä vuonna 1962 rakennettu arkkitehti Unto Ojosen suunnittelema Jyränkölä. Syrjälä on rakennettu seminaarin opettaja Helena Syrjälä-Eskolan kaupunkiasunnoksi ja toiminut opetusrakennuksena vuodesta 1954.

Alueella on voimassa Heinolan ydinkeskustan osayleiskaava 2020, joka on saanut lainvoiman 4.3.2009. Syrjälän rakennus on yleiskaavassa merkitty rakennushistoriallisesti merkittäväksi kohteeksi (r-15), jota koskee määräys: *rakennus tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää*. Voimassa oleva asemakaava AK250 on vuodelta 1978. Kortteli on asemakaavassa yleisten rakennusten korttelialue Y11-A. Asemakaava on alueidenkäyttölain § 60 mukaisesti vanhentunut.

Korttelin rakennuksista on laadittu rakennusinventointi: *Heinola Siltakatu 11: Syrjälä ja Jyränkölä rakennusinventointi* (Ahola, 2023). Inventoinnissa todetaan rakennuskokonaisuudella olevan rakennushistoriallisia, kaupunkihistoriallisia sekä kaupunkikuvallisia arvoja.

Rakennushistorialliset arvot perustuvat rakennusten alkuperäisen rakennustavan, tyylin ja käytön ilmenemiseen. Syrjälän kohdalla talon rakentamiseen liittyvä henkilöhistoria, lahjoitus Jyränkölän Settlementille sekä pitkäaikainen käyttö kansalaisopiston tiloina vaikuttavat sen paikalliseen tunnettavuuteen. Syrjälä on 1920-luvun klassismin ja kevyesti myös art decon hengessä toteutettu 1930-luvun vaihteen kaupunkitalo, joka on tyyliltään arkkitehtoninen harvinaisuus Heinolan kaupunkikeskustassa. Molemmissa rakennuksissa on säilynyt rakennusajankohdalle tyypillisiä materiaaleja ja pintoja, mutta eheissä julkisivuissa on erotettavissa myös korjausrakentamisessa syntyneitä kerroksellisuutta. (Ahola, 2023)

Kaupunkihistorialliset arvot perustuvat koulukaupungin erityispiirteisiin ja asemakaavoituksen historiaan. Seminaarinopettajat asuivat oppilaitosta lähellä olevissa puutaloissa vuokralla, mutta he rakennuttivat myös omia kaupunkitaloja, joita on ollut ainakin Rauhankadulla ja Koulukadulla. Syrjälän kivitalon lisäksi jäljellä ovat As Oy Moisio puutalo Torikadulla ja nk. Festéin puuhuvila seminaarin vieressä. Ne edustavat seminaarikaupunki Heinolan oppisivistyneistön kuuluvien asumismuotoa ja kaupunkitaloja 1900-luvun alkupuoliskolta. Syrjälän vuonna 1929 suunnitellut arkkitehti Elis Kaalamo toimi uransa aikana etupäässä kaavoitusarkkitehtina. Heinolassakin erityisen merkittävä on hänen panoksensa kaupunkikeskustan aluesuunnittelussa. (Ahola, 2023)

Kaupunkikuvalliset arvot perustuvat Syrjälän ympäristöstä poikkeavaan tyyliin ja sijaintiin jyrkän mäen reunalla, kirkkoa vastapäätä. Vanhalla ruutukaava-alueella Syrjälä on ainoa 1920- ja 30-luvulle ajoittuva tiilestä muurattu ja yksinomaan asutokäyttöön rakennettu kaupunkitalo. (Ahola, 2023)

Museo suoritti katselmuksen kohteessa 24.3.2026. Katselmuksella kierrettiin tarkastelemaan erityisesti kadun puolisten ikkunoiden vaurioita. Aikeena on vaihtaa vain nämä ikkunat ja kunnostaa vähemmän vaurioituneet sisäpuolelta puoleiset ikkunat. Katselmuksella todettiin, että ikkunoiden ulkopuolelta on maalivaurioita, jotka johtuvat väärästä pintamaalista. Puutteellisen tiivistyksen ja paperoinnin vuoksi joissakin ulkopuolelta on kosteuden tiivistymisen aiheuttamia vaurioita. Jos ikkunan alapuite on laho, pystytään se vaihtamaan kunnostuksen yhteydessä. Tällainen toimenpide ovat normaalia ikkunan kunnostusta. Katselmuksen perusteella museo toteaa, että ikkunoiden vauriot ovat tyyppillisiä vanhoissa ikkunoissa esiintyviä vaurioita, ja ne ovat kunnostettavissa.

Museo toteaa, että ikkunoiden huono kunto johtuu puutteellisesta huollosta ja kunnostustoimista sekä riittämättömästä tiivistyksestä ja paperoinnista talviaikaan. Kunnostetut ikkunat oikein tiivistettynä ja paperoituna ehkäisevät vetoa eli kylmyyden tunnetta sekä parantavat äänieristävyyttä. Sisäpuite tulee tiivistää täysin tiiviiksi. Syksyllä ennen kylmiä ilmoja ikkunan ja karmin väliset raot tilkitään esim. pumpuliilla, puuvillaisella tiivistenauhalla tai solukumi tiivisteillä. Pääle asennetaan perinteinen liisteripaperi. Erilaiset teipit ovat huonoja vaihtoehtoja, sillä ne voivat irrotettaessa aiheuttaa maalivaurioita eikä niiden kiinnitys pidä.

Mikäli ulkopuolteiden ja karmin välissä on kovasti väljyyttä, voidaan puitteet tiivistää. Tiivistys tehdään niin, että sekä ylä-, että alareunasta jätetään tiivistämättä 5 cm. Näin ikkunaan saadaan hallittu ilmanvaihto. Ulkopuolteiden tiivistyksessä tulee käyttää materiaalia, joka ei ole kosteudelle arka.

Ikkunoiden uusiminen vaikuttaa rakennuksen ilmeeseen. Vaikka uudet ikkunat ehkä näyttävät samalta, menetetään alkuperäisten ikkunoiden yksityiskohdat ja ominaispiirteet, kuten materiaali, puitteiden

profiili, forstuska-ikkunat, saranat, helat ja espanjoletit. Uusissa ikkunoissa ei yleensä ole sisäpuolella välipuitteita, mikä vaikuttaa myös siihen miltä ikkunat näyttävät ulospäin. Uudetkaan ikkunat eivät pysy kunnossa ilman huoltoa ja kunnostusta.

Museon näkemyksen mukaan rakennuksen ikkunat tulee ensisijassa kunnostaa. Rakennuksen rakennushistorialliset, kaupunkihistorialliset ja kaupunkikuvalliset arvot huomioiden ikkunoiden uusiminen (vaikka vanhan mallin mukaankin) heikentäisi rakennuksen arvoja. Ikkunat uusittaessa menetetään alkuperäisten ikkunoiden materiaali, yksityiskohdat ja niihin sitoutunut työ. Lisäksi ikkunoiden uusiminen vaikuttaa rakennuksen yleisilmeeseen ja heikentää sen rakennushistoriallista eheyttä poistamalla rakennuksesta sen alkuperäisiä, kunnostettavissa olevia rakennusosia.

Toissijaisesti ikkunoiden sisäpuitteet voidaan uusia, mikäli sillä saavutetaan parempi melu-, katupöly- ja lämpösuoja. Museo ei puolla ikkunoiden tai ovien uusimista kokonaan.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö	Liisa Koskelainen
korjausrakentamisen asiantuntija	Ritva Ruponen
rakennustutkija	Sanni Hujanen
rakennustutkija	Roosa Norrlin

Tiedoksi: Museovirasto, Heinolan kaupunki/rakennusvalvonta